

<http://dx.doi.org/10.16926/p.2024.33.18>

Mirośław ŁAPOT

<https://orcid.org/0000-0002-1773-8410>

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

e-mail: m.lapot@ujd.edu.pl

Dziecko na przestrzeni dziejów – sprawozdanie z konferencji naukowej na Uniwersytecie w Białymstoku (21–22.10.2024)

W dniach 21–22 października 2024 r. odbyła się Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Dziecko w historii – między godnością a zniewoleniem. Wychowanie od Bolesława Chrobrego do współczesności”. Jej organizatorem był Uniwersytet w Białymstoku. Była to już dziewiąta edycja cyklu konferencyjnego poświęconego dziecku na przestrzeni dziejów. Udział w niej wzięło ponad 90 uczestników reprezentujących ośrodki akademickie w kraju: Uniwersytet w Białymstoku, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Ignatianum w Krakowie, Uniwersytet KEN w Krakowie, Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet Zielonogórski, Uniwersytet Wrocławski, Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu, Wyższą Szkołę Zarządzania i Administracji w Opolu, Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet WSB Merito w Toruniu, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet Gdański, Uniwersytet Pomorski w Słupsku, Akademię Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej w Warszawie, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Uczelnię Biznesu i Nauk Stosowanych „Varsovia”, a także dwie uczelnie zagraniczne – Uniwersytet w Cambridge oraz Vytautas Magnus University (Litwa). Wśród prelegentów znaleźli się znawcy problematyki – teoretycy i praktycy wychowania oraz kształcenia, a także osoby zdobywające dopiero naukowe doświadczenie, między innymi studenci zagraniczni biorący udział w wy-

mianie studenckiej w ramach programu Erasmus +. Z uwagi na dużą liczbę referatów konferencyjnych niniejsze sprawozdanie ogranicza się do omówienia wystąpień plenarnych.

Otwarcie konferencji miało charakter uroczysty, udział w nim wzięli przedstawiciele władz wojewódzkich, miejskich oraz uniwersyteckich, a specjalną oprawę zyskało dzięki występowi chóru dziecięcego przy akompaniamencie pianisty. Uczestników konferencji i zaproszonych gości przywitała przewodnicząca komitetu naukowego prof. dr hab. Elwira Kryńska. Wystąpienia okolicznościowe wygłosili JM prorektor UwB prof. dr hab. Tomasz Bajkowski, wicemarszałek województwa podlaskiego Wiesław Burnos, prezes Towarzystwa Historii Edukacji prof. UKEN dr hab. Katarzyna Dormus oraz dyrektor Departamentu Kultury, Promocji i Sportu Urzędu Miejskiego w Białymstoku mgr Edyta Mozyrska. Uroczystego otwarcia konferencji dokonała dziekan Wydziału Nauk o Edukacji prof. UwB dr hab. Alicja Korzeniecka-Bondar. We wprowadzeniu do poniedziałkowych obrad plenarnych E. Kryńska przypomniała cele konferencji oraz historię poprzednich edycji. Podkreśliła, że ma ona za zadanie przypomnienie polskich tradycji wychowawczych w kontekście zagrożeń ze strony współczesnego neoliberalizmu, a także promowanie idei godności dziecka. Część naukową obrad plenarnych zainaugurował ks. prof. dr hab. Marian Nowak (KUL). Prelegent zauważył w swym wystąpieniu, iż rozwój dziecka odbywa się w przestrzeni między opozycyjnymi kategoriami autonomii oraz zależności. Zadaniem zaś edukacji jest odpowiedzialne towarzyszenie dziecku (człowiekowi) w drodze do uzyskania poczucia godności osobowej. Następnie prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz (UwB) przybliżył zagadnienia aksjocentryzmu i pajdocentryzmu w kontekście zmian tożsamościowych. Uznał on, iż rozwój pełnej, stabilnej tożsamość człowieka potrzebuje korzeni – tradycji, wartości, autorytetu (aksjocentryzm), jak i wolności – autonomii, swobody, partnerstwa (pajdocentryzm). Następnie prof. dr hab. Julian Dybiec (UJ) naszkicował proces zmian w postrzeganiu dziecka i jego los w gospodarce agrarnej i industrialnej na przestrzeni dziejów.

Po przerwie kawowej obrady plenarne wznowiło wystąpienie (w trybie zdalnym) prof. dr hab. Janiny Kostkiewicz (UJ) na temat losu dziecka w państwach totalitarnych XX wieku. Prelegentka skoncentrowała się m.in. na niemieckich obozach koncentracyjnych dla dzieci w czasie II wojny światowej. Z kolei prof. dr hab. Piotr Niczyporuk (UwB) przeanalizował poglądy na wychowanie dziecka polskiego szlachcica pochodzenia ruskiego Aarona Aleksandra Olizarowskiego na podstawie jego dzieła *De politica hominum societate*. Autor dzieła starał się pokazać siedemnastowiecznej szlachcie polskiej rzymskie wzorce wychowawcze. Do pierwszego referatu (prof. T. Kostkiewicz) nawiązywało treściowo wystąpienie prof. U. Wrocławskiego dr hab. Barbary Jędrzychowskiej na temat dzieciństwa w warunkach syberyjskiego zesłania. Prelegentka przybliżyła wstrząsające losy dzieci podczas dwóch fal zesłań – w czasie I oraz II wojny światowej. *Troska*

o dziecko wykluczone w dziełach Fryderyka Skarbka (1792–1866) to tytuł wystąpienia prof. UJ dr hab. Justyny Kusztal oraz prof. UIK dr hab. Beaty Topij-Stępińskiej. Autorki referatu ukazały Skarbka jako prekursora polskiej polityki społecznej oraz myśli i praktyki resocjalizacyjnej. Następnie prof. UKEN dr hab. Katarzyna Dormus przybliżyła losy elitarnej szkoły dla dziewcząt Fundacji im. Wandy Szachtmajerowej w międzywojennej Warszawie. Obrady plenarne zakończył prof. UMK dr hab. Zbigniew Girzyński referatem zatytułowanym *Włączenie wychowania przedszkolnego w ustrój oświatowy niepodległej Polski w świetle czasopiśmiennictwa pedagogicznego okresu Drugiej Rzeczypospolitej*.

Drugi dzień konferencji również otworzyły obrady plenarne. W pierwszej części uczestnicy konferencji, zaproszeni goście oraz studenci wysłuchali pięciu referatów. Jako pierwszy wystąpił ks. prof. UwB dr hab. Andrzej Proniewski, który w tekście zatytułowanym *W kierunku teleologii dziecka* uzasadniał potrzebę realizacji edukacji religijnej w szkole. Kolejnym prelegentem była prof. UJK dr hab. Małgorzata Stawiak-Ososińska, która przybliżyła PRL-owską inicjatywę sezonowej opieki nad dzieckiem wiejskim w placówkach nazywanych „dziecińcami”, „ogniskami przedszkolnymi” lub „klubami dziecięcymi”. Następnie prof. UwB dr hab. Anna Karpińska przedstawiła problematykę niepowodzeń szkolnych. Zwróciła uwagę na wielowymiarowość etiologii zjawiska, wynikającą z odpowiedzialności za nią różnych środowisk, w których przebywa dziecko. Dwa ostatnie wystąpienia plenarne były w języku angielskim. Wpierw dr James Underwood (University of Cambridge) przybliżył znaczenie *Konwencji o prawach dziecka* ONZ oraz spuścizny Janusza Korczaka dla współczesnych uczniów w Wielkiej Brytanii. Okazuje się, że wiedza o konwencji oraz dorobku Korczaka jest częścią programu szkolnego na Wyspach Brytyjskich. Mówca przypomniał także, iż to Polska wniosła do ONZ wnioski o jej uchwalenie w roku 1979, czyli tuż po zakończeniu obchodów Roku Korczakowskiego (dorobek Korczaka miał wpływ na jej treść). Z kolei prof. Augustinas Dainys (Vytautas Magnus University) przedstawił metafizyczne znaczenie dynastii Jagiellonów dla dziedzictwa narodowego Polaków i Litwinów, przywołując wpływ polskiego kronikarza Jana Długosza jako nauczyciela księcia Kazimierza Jagiellończyka.

Pozostałe referaty zostały wygłoszone w panelach dyskusyjnych, nazwanych: „Indywidualne potrzeby i możliwości dziecka”, „Wychowanie i kształcenie w perspektywie historycznej”, „Dziecko o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych”, „Teoretyczne i praktyczne konteksty pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej”, „Dyskusyjny panel w języku polskim” oraz „Dyskusyjny panel w języku angielskim”.

Podczas obrad plenarnych oraz paneli dyskusyjnych przewidziano czas na pytania i dyskusje. Ich podsumowania dokonano w części kończącej to udane spotkanie naukowe. Organizatory konferencji zapowiedzieli, że wygłoszone

referaty zostaną opublikowane w formie artykułów w tomie pokonferencyjnym. Publikacja ta pozwoli w pełni zwartościować dokonania uczestników konferencji.

Należy także zauważyć, że organizatorzy zadbali o ofertę kulturalno-artystyczną. Oprócz wspomnianego już na wstępie sprawozdania występu chóru dziecięcego, uczestnicy mieli możliwość obejrzenia filmów promujących uczelnię, miasto i województwo podlaskie oraz zwiedzenia wystawy przygotowanej przez dr Agnieszkę Suplicką „Kobietom, dzieciom, społeczeństwu. Inicjatywy Związku Pracy Obywatelskiej w Polsce między wojnami”, a także otwartego niedawno w Białymstoku Muzeum Pamięci Sybiru.